

Bruksela, 23 maja 2023 r.
(OR. en)

9616/23

RECH 190
EDUC 169
PI 77
DIGIT 96

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Data:	23 maja 2023 r.
Do:	Delegacje
Nr poprz. dok.:	8827/23
Dotyczy:	Wysokiej jakości, przejrzyste, otwarte, wiarygodne i sprawiedliwe publikowanie naukowe – Konkluzje Rady (zatwierdzone w dniu 23 maja 2023 r.)

Delegacje otrzymują w załączeniu konkluzje Rady w sprawie wysokiej jakości, przejrzystego, otwartego, wiarygodnego i sprawiedliwego publikowania naukowego zatwierdzone przez Radę na jej 3949. posiedzeniu w dniu 23 maja 2023 r.

**KONKLUZJE RADY W SPRAWIE WYSOKIEJ JAKOŚCI, PRZEJRZYSTEGO,
OTWARTEGO, WIARYGODNEGO I SPRAWIEDLIWEGO PUBLIKOWANIA
NAUKOWEGO**

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

PRZYWOŁUJĄC

- konkluzje Rady z dnia 1 grudnia 2015 r. w sprawie rzetelności badawczej¹, w których uznano znaczenie otwartej nauki jako mechanizmu służącego wzmocnieniu rzetelności badawczej i odwrotnie;
- konkluzje Rady z dnia 27 maja 2016 r. w sprawie przejścia na system otwartej nauki², w których uznano, że otwarta nauka może z korzyścią dla społeczeństwa poprawić jakość i oddziaływanie nauki;
- zalecenie Rady z dnia 5 kwietnia 2022 r. w sprawie tworzenia powiązań na rzecz skutecznej europejskiej współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego³, w którym podkreślono znaczenie wspierania pilotażu i testowania rozwiązań opartych na otwartym oprogramowaniu w celu przewyższania wspólnych wyzwań, przyczyniając się tym samym do interoperacyjności, gotowości cyfrowej, suwerenności danych i odpowiedzialności systemów szkolnictwa wyższego;

¹ Dok. 14853/15.

² Dok. 9526/16.

³ Dz.U. C 160 z 13.4.2022, s. 1–8.

- konkluzje Rady z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wartości i zasad współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań naukowych i innowacji⁴, w których zachęcano do otwartej nauki w celu dążenia do wzajemnej konsolidacji i rozpowszechniania wyników badań poprzez ramy i strategie koncentrujące się na otwartym i natychmiastowym dostępie do publikacji naukowych, a także poparto prawo naukowców do publikowania, udostępniania, rozpowszechniania wyników tych badań i odnośnych danych oraz otwartego informowania o nich, w tym poprzez szkolenia i nauczanie, oraz do zrzeszania się w zawodowych lub akademickich organizacjach przedstawicielskich bez stawiania ich w gorszej sytuacji przez system, w którym pracują, oraz bez stosowania wobec nich jakiegokolwiek cenzury czy dyskryminacji;
- konkluzje Rady z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie oceny badań naukowych i wdrażania otwartej nauki⁵, w których podkreślono potrzebę niezakłóconego dostępu do wyników badań naukowych, publikacji i danych finansowanych ze środków publicznych oraz ich ponownego wykorzystywania do celów badawczych, a także płynące z otwartej nauki i natychmiastowego otwartego dostępu do publikacji naukowych oraz z wielojęzyczności korzyści dla szerszego informowania o wynikach badań naukowych,

W kierunku otwartego, sprawiedliwego i zrównoważonego systemu publikowania naukowego

1. PRZYPOMINA, że publikowanie naukowe za pośrednictwem czasopism jest obecnie podstawowym akademickim środkiem upowszechniania wyników badań oraz nowej wiedzy naukowej; PONOWNIE PODKREŚLA znaczenie przyspieszenia przejścia na system otwartej nauki w celu poprawy jakości, wydajności i skutków badań naukowych poprzez promowanie przejrzystości, dostępności, różnorodności, możliwości ponownego wykorzystania, odtwarzalności i wiarygodności wyników tych badań, oraz że otwarty dostęp do publikacji naukowych, w tym możliwość ich ponownego wykorzystania, jest jednym z podstawowych elementów systemu otwartej nauki i konieczne są działania zapewniające, że publikowanie naukowe przyczynia się do realizacji tych celów;

⁴ Dok. 10125/22.

⁵ Dok. 10126/22.

2. ZAUWAŻA, że transformacja cyfrowa, mimo związanych z nią wyzwań, nadal stwarza możliwości rozwoju nowych metod wydajnego i skutecznego publikowania naukowego, takich jak internetowe narzędzia, repozytoria i platformy służące publikowaniu szerokiego zakresu produktów badań naukowych we wszystkich dziedzinach, zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim, ale znaczna część obecnego systemu opiera się na modelach biznesowych i operacyjnych, które jeszcze nie w pełni wykorzystują potencjał cyfryzacji, w szczególności w odniesieniu do poszerzającego się zakresu coraz istotniejszych wyników badań naukowych, takich jak zbiory danych, oprogramowanie i protokoły badań; PODKREŚLA znaczenie inwestowania w e-infrastrukturę, cyfrowe i innowacyjne narzędzia i zdolności;
3. PODKREŚLA, że publikowanie naukowe powinno sprzyjać przestrzeganiu podstawowych zasad, jakimi są wolność akademicka, rzetelność badawcza oraz doskonałość naukowa, a także maksymalnej dostępności i możliwości ponownego wykorzystania wyników badań, przy jednoczesnym wspieraniu społeczności badawczych oraz międzydyscyplinarnej współpracy między nimi oraz PODKREŚLA, że mające na celu zapewnienie odtwarzalności, przejrzystości, udostępniania, dyscypliny i współpracy praktyki naukowej są ważnymi środkami służącymi wprowadzeniu systemu publikowania reagującego na wyzwania obecne w demokratycznych, nowoczesnych i cyfrowych społeczeństwach; PODKREŚLA, że w przypadku publikowania badań angażujących środki publiczne normą powinien być natychmiastowy i nieograniczony otwarty dostęp, a także przejrzysty system ustalania cen, który jest współmierny do usług związanych z publikacją i w ramach którego koszty nie są pokrywane przez poszczególnych autorów lub czytelników;

Wspieranie różnorodności i zapewnianie sprawiedliwości w publikowaniu naukowym

4. UZNAJE, że praktyki wydawnicze różnią się w zależności od dyscypliny naukowej, oraz PODKREŚLA, że nadal wspierane powinny być niektóre formaty publikacji, takie jak monografie, książki i publikacje w formacie długiego tekstu, w szczególności w dziedzinach nauk społecznych i humanistycznych, przy jednoczesnym promowaniu publikowania w trybie otwartego dostępu i umożliwianiu współistnienia różnych formatów oraz publikowania w wielu językach;

5. ZAUWAŻA, że obecny system publikowania naukowego opiera się na działalności różnych, nastawionych i nienastawionych na zysk organizacji, a także z zaniepokojeniem DOSTRZEGA, że rosnące koszty systemów opłat za dostęp (ang. paywall) do publikacji naukowych i publikowania naukowego są przyczyną nierówności i zaczynają przekraczać możliwości publicznych podmiotów finansujących badania naukowe i instytucji rozliczanych z wydatkowania środków publicznych, co zmniejsza fundusze dostępne na badania;
6. PODKREŚLA znaczenie nienastawionych na zysk modeli publikowania naukowego w trybie otwartego dostępu, w przypadku których nie pobiera się opłat od autorów i czytelników, a autorzy mogą publikować swoje dzieła bez konieczności spełniania kryteriów kwalifikowalności do otrzymania finansowania/institutionalnych kryteriów kwalifikowalności; ODNOTOWUJE różnorodność modeli niezależnych od opłat za przetwarzanie artykułów oraz podobnych opłat jednostkowych oraz PODKREŚLA znaczenie wspierania opracowywania takich modeli pod kierunkiem publicznych organizacji badawczych;
7. PODKREŚLA, że zasadnicze znaczenie ma unikanie sytuacji, w których naukowcy mają ograniczony wybór kanałów publikacji ze względu na możliwości finansowe, a nie kryteria jakościowe, oraz w których dostęp do publikacji badawczych jest ograniczony ze względu na pobieranie opłat; Z ZADOWOLENIEM PRZYJMUJE skoordynowanie – w obrębie UE oraz ze światowymi partnerami – wsparcia w zakresie sprawiedliwości publikowania naukowego, z uwzględnieniem zalecenia UNESCO w sprawie otwartej nauki⁶;

Zwiększanie wiarygodności i zapewnianie wysokiej jakości, przejrzystości i rzetelności w publikowaniu naukowym

8. PODKREŚLA, że wolność akademicka obejmuje prawo do swobodnego formułowania pytań badawczych, doboru i rozwijania teorii, gromadzenia materiałów empirycznych, stosowania metod badań akademickich, kwestionowania przyjętych poglądów i przedstawiania nowych pomysłów oraz wiąże się z prawem do udostępniania, rozpowszechniania i publikowania wyników takich badań, w tym poprzez szkolenia i nauczanie, a także PODKREŚLA, że wszelkie ograniczenia tych praktyk stanowią zagrożenie dla wolności akademickiej i rzetelności badawczej;

⁶ [Zalecenie UNESCO w sprawie otwartej nauki – Biblioteka cyfrowa UNESCO](#)

9. **PODKREŚLA**, że rygorystyczne recenzje naukowe (ang. peer review) powinny nadal być zasadniczym elementem publikowania naukowego, a naukowcy powinni brać za nie odpowiedzialność oraz udzielać porad eksperckich w radach redakcyjnych, zapewniając zgodność z normami naukowymi, ważność i jakość badań; **PODKREŚLA**, że recenzje naukowe powinny nadal budować i podtrzymywać rzetelność badawczą i zaufanie do nauki, w tym poprzez wycofywanie nieważnych publikacji; **UZNAJE**, że system recenzji naukowych stoi obecnie w obliczu różnych wyzwań, np. zwiększonej liczby zgłaszanych publikacji i przeciążenia recenzentów; **PODKREŚLA** potrzebę promowania przejrzystości poprzez otwarte praktyki w zakresie recenzji naukowych oraz wyrażania uznania dla naukowców i nagradzania ich za recenzje naukowe;
10. **PODKREŚLA**, że odtwarzalność jest kluczową cechą jakości badań naukowych, która jest ściśle związana z przejrzystością i rzetelnością badań, a także że brak odtwarzalności może mieć negatywny wpływ na postęp naukowy i zaufanie do nauki;

Dalsze działania

Warunki ramowe

11. **ZACHĘCA** państwa członkowskie i Komisję do zwiększenia wsparcia na rzecz opracowywania dostosowanych instytucjonalnych polityk i strategii oraz polityk i strategii w zakresie finansowania dotyczących nienastawionych na zysk wieloformatowych modeli publikowania naukowego w trybie otwartego dostępu w Europie, w ramach których autorzy i czytelnicy nie ponoszą kosztów, a także do opracowania i wdrażania planów działania na rzecz znacznego zwiększenia zasięgu tych modeli publikowania;

12. Z ZADOWOLENIEM PRZYJMUJE wprowadzenie przez niektóre państwa członkowskie do ich krajowych przepisów dotyczących praw autorskich praw do wtórnej publikacji, a tym samym umożliwienie otwartego dostępu do publikacji naukowych angażujących fundusze publiczne; ZACHĘCA Komisję, by w związku z działaniem nr 2 EPB w ramach programu polityki w zakresie EPB na lata 2022–2024 przeanalizowała i zaproponowała środki na szczeblu UE mające na celu usunięcie przeszkód w dostępie do finansowanych ze środków publicznych wyników badań naukowych, a także publikacji i danych, oraz w ich ponownym wykorzystaniu do celów badawczych, przy zagwarantowaniu zgody autora; ZACHĘCA państwa członkowskie do zaktualizowania krajowych polityk i wytycznych w zakresie otwartego dostępu, tak by umożliwić natychmiastowy otwarty dostęp do publikacji naukowych na podstawie otwartych licencji, oraz do stosowania zasad FAIR (możliwe do znalezienia, dostępne, interoperacyjne i nadające się do ponownego wykorzystania) oraz zasady „otwarty w największym możliwym zakresie, zamknięty tylko w koniecznym” w odniesieniu do danych badawczych, z uwzględnieniem zalecenia OECD w sprawie dostępu do danych badawczych finansowanych ze środków publicznych⁷;
13. PODKREŚLA potrzebę uwzględniającej różnorodną działalność badawczą zmiany kultury badań naukowych, której nadrzędnym celem będzie maksymalizacja wysokiej jakości badań i stopnia ich oddziaływania; Z ZADOWOLENIEM PRZYJMUJE działania koalicji na rzecz postępu w badaniach naukowych (CoARA); ZACHĘCA do ścisłego dialogu w sprawie reformy oceny badań naukowych między zainteresowanymi stronami, państwami członkowskimi, Komisją i krajami stowarzyszonymi, w koordynacji ze światowymi partnerami;
14. ZAUWAŻA, że brak danych i wiarygodnych informacji na temat stanu publikowania naukowego, w tym danych o kosztach i danych bibliometrycznych, utrudnia postępy w opracowywaniu, wdrażaniu i ocenie polityki otwartego dostępu oraz osłabia pozycję państw członkowskich i organizacji badawczych podczas negocjacji z wydawcami komercyjnymi; DOSTRZEGA bieżące zmiany w monitorowaniu postępów w zakresie otwartej nauki w ramach europejskiej chmury dla otwartej nauki w oparciu o monitorowanie krajowe oraz wspólne wskaźniki jakościowe i ilościowe; ZACHĘCA państwa członkowskie i Komisję do przyspieszenia tych zmian i zmniejszenia rozdrobnienia inicjatyw w zakresie monitorowania poprzez włączenie monitorowania otwartej nauki do mechanizmu monitorowania EPB oraz do dążenia do zapewniania zgodności danych pochodzących z monitorowania z zasadami FAIR;

⁷ [Zalecenie Rady OECD w sprawie dostępu do danych badawczych finansowanych ze środków publicznych – OECD](#)

Zdolności: infrastruktury i umiejętności

15. NADAL ZACHĘCA państwa członkowskie do wspierania pilotażu inicjatywy Open Research Europe (ORE) z myślą o uczynieniu z niej zbiorowej, nienastawionej na zysk wielkoskalowej platformy służącej publikowaniu badań naukowych w trybie wolnego dostępu, działającej na rzecz dobra publicznego oraz do promowania i wspierania innych tematycznych i krajowych nienastawionych na zysk platform i modeli publikowania, które działają w trybie otwartego dostępu, świadczą wysokiej jakości usługi w zakresie publikowania dla naukowców oraz, w miarę możliwości i w stosownych przypadkach, są połączone na szczeblu europejskim w celu zwiększenia zdolności, wydajności, możliwości ich wykorzystania i opłacalności;
16. ZACHĘCA państwa członkowskie i Komisję do inwestowania w interoperacyjne, nienastawione na zysk infrastruktury służące publikowaniu oparte na otwartym oprogramowaniu i otwartych standardach oraz do rozwijania takich infrastruktur w celu uniknięcia uzależnienia usług od konkretnego dostawcy i systemów zastrzeżonych, a także do połączenia tych infrastruktur z europejską chmurą dla otwartej nauki;
17. ZACHĘCA państwa członkowskie i Komisję do opracowania warsztatów wzajemnego uczenia się dotyczących recenzji naukowych, z uwzględnieniem zasad i praktyk, sposobów promowania przejrzystości i wyrażania uznania oraz nagradzania działań w zakresie recenzji naukowych w ramach oceniania naukowców;
18. ZACHĘCA państwa członkowskie i Komisję do podjęcia działań w celu promowania budowania zdolności instytucjonalnych oraz pogłębiania wiedzy naukowców na temat praw własności intelektualnej i ich wartości, w tym konsekwencji przeniesienia praw autorskich z autorów na wydawców i znaczenia strategicznego zarządzania własnością intelektualną przez naukowców dla ułatwienia natychmiastowego i nieograniczonego otwartego dostępu do publikacji naukowych;
19. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich i Komisji, by dostosowały swoje polityki i zalecenia dotyczące otwartego dostępu i otwartej nauki do Paktu na rzecz Badań Naukowych i Innowacji w Europie ⁸ oraz Europejskiego kodeksu postępowania w zakresie rzetelności badawczej Zrzeszenia Europejskich Akademii Nauk⁹, oraz PODKREŚLA, że w tym celu niezbędne jest opracowanie szkoleń i materiałów wspierających naukowców w ich wysiłkach na rzecz stosowania zasad otwartej nauki, przy jednoczesnym zapewnieniu przestrzegania wysokich standardów rzetelności badawczej;

⁸ Dz.U. L 431 z 2.12.2021, s. 1–9.

⁹ [ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf](#)

20. ZWRACA SIĘ do państw członkowskich we współpracy z Komisją, by w systemowy sposób zajęły się kwestią zaborczych praktyk wydawniczych oraz promowały i wspierały szkolenia w zakresie odpowiedzialnych, otwartych i etycznych praktyk wydawniczych dla studentów i naukowców na wszystkich etapach kariery, dostarczając im w ten sposób potrzebnych umiejętności i kompetencji, a także by zapewniły odpowiednie szkolenia i wiedzę w zakresie zaborczych, budzących wątpliwości, wprowadzających w błąd i niskiej jakości praktyk wydawniczych oraz ich negatywnego wpływu na wiarygodność badań.
-